EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 20.5.2020
COM(2020) 204 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o zkušenostech členských států získaných při plnění jejich cílů stanovených v národních akčních plánech a o pokroku při uplatňování směrnice 2009/128/ES o udržitelném používání pesticidů

1. ÚVOD

Evropská unie využívá jeden z nejpřísnějších systémů povolování a kontroly používání pesticidů[1] ve světě, ne-li vůbec nejpřísnější. Právní základ pro bezpečné a udržitelné používání pesticidů v Evropské unii stanoví směrnice 2009/128/ES[2] o udržitelném používání pesticidů (dále též jen „směrnice“), nařízení (ES) č. 1107/2009[3], nařízení (ES) č. 396/2005[4], nařízení (EU) 2017/625[5] a nařízení (ES) č. 1185/2009[6].

Cílem tohoto rámce pro pesticidy je minimalizovat dopady pesticidů na lidské zdraví a životní prostředí snížením závislosti na pesticidech a používáním pesticidů představujících nízké riziko a nechemických pesticidů ve větší míře.

Směrnice stanoví řadu opatření k dosažení udržitelného používání pesticidů snižováním rizik a omezováním dopadů jejich používání na lidské zdraví a životní prostředí. Jedním z jejích hlavních prvků je uplatňování integrované ochrany rostlin a podpora alternativních přístupů nebo postupů k snížení závislosti na pesticidech. Stávající a budoucí společná zemědělská politika (SZP) obsahuje řadu nástrojů, které podporují uplatňování integrované ochrany rostlin ze strany uživatelů[7].

---

1 Pojem „pesticid“ v této zprávě odkazuje na přípravky na ochranu rostlin definované v čl. 3 bodu 10 písm. a) směrnice 2009/128/ES.

2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/128/ES ze dne 21. října 2009, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství za účelem dosažení udržitelného používání pesticidů (Úř. věst. L 309, 24.11.2009, s. 71).

3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009 ze dne 21. října 2009 o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh a o zrušení směrnic Rady 79/117/EHS a 91/414/EHS (Úř. věst. L 309, 24.11.2009, s. 1).

4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 396/2005 ze dne 23. února 2005 o maximálních limitech reziduí pesticidů v potravinách a krmivech rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu a o změně směrnice Rady 91/414/EHS (Úř. věst. L 70, 16.3.2005, s. 1).

5 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/625 ze dne 15. března 2017 o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech prováděných s cílem zajistit uplatňování potravinového a krmivového práva a pravidel týkajících se zdraví zvířat a dobrých životních podmínek zvířat, zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001, (ES) č. 396/2005, (ES) č. 1069/2009, (ES) č. 1107/2009, (EU) č. 1151/2012, (EU) č. 652/2014, (EU) 2016/429 a (EU) 2016/2031, nařízení Rady (ES) č. 1/2005 a (ES) č. 1099/2009 a směrnic Rady 98/58/ES, 1999/74/ES, 2007/43/ES, 2008/119/ES a 2008/120/ES a o zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, směrnic Rady 89/608/EHS, 89/662/EHS, 90/425/EHS, 91/496/EHS, 96/23/ES, 96/93/ES a 97/78/ES a rozhodnutí Rady 92/438/EHS (nařízení o úředních kontrolách) (Úř. věst. L 95, 7.4.2017, s. 1).

6 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1185/2009 ze dne 25. listopadu 2009 o statistice pesticidů (Úř. věst. L 324, 10.12.2009, s. 1).

7 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu a o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu.
Nařízení (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.
Nařízení (EU) č. 1306/2013 o financování, řízení a sledování společné zemědělské politiky.

Směrnice je velkou měrou založena na opatřeních, která mají členské státy přijmout na vnitrostátní úrovni, a to vzhledem k rozdílům v zemědělství v rámci EU. Směrnice vyžaduje, aby členské státy vypracovaly národní akční plány, které stanoví kvantitativní úkoly, cíle, opatření a harmonogramy. Úplné provedení směrnice by snížilo jak rizika pro lidské zdraví a životní prostředí, tak i závislost na pesticidech.

Podle čl. 4 odst. 3 směrnice má Komise předložit Evropskému parlamentu a Radě zprávu o zkušenostech získaných členskými státy při plnění svých cílů stanovených v národních akčních plánech za účelem dosažení cílů směrnice. Podle článku 16 směrnice musí mimoto Komise podávat Evropskému parlamentu a Radě pravidelně zprávy o pokroku při uplatňování směrnice. Tato zpráva plní zmíněné požadavky na podávání zpráv.

Ve společnosti se zvyšuje povědomí o udržitelnosti produkce potravin, jejímž důležitým prvkem je udržitelné používání pesticidů, jak se odráží v Agendě OSN pro udržitelný rozvoj 2030[8] a v diskusním dokumentu Evropské komise s názvem „Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030“[9]. Tato informovanost se projevila v evropské občanské iniciativě z roku 2017[10], v níž byla Komise vyzvána, aby mimo jiné stanovila povinné cíle pro snižování využívání pesticidů platné v celé Evropské unii. V reakci na evropskou občanskou iniciativu[11] se Komise zavázala využít tuto zprávu jako příležitost k posouzení toho, zda bylo při snižování rizik spojených s pesticidy dosaženo dostatečného pokroku. Komise se zavázala, že v případě nedostatečného pokroku uváží stanovení povinného cíle pro snižování rizik plynoucích z používání pesticidů platného v celé Evropské unii.

Účetní dvůr mimoto zveřejnil nedávno zprávu nazvanou „Udržitelné využívání přípravků na ochranu rostlin“[12], v níž bylo zhodnoceno, zda opatření Komise a členských států vedla k snížení rizik souvisejících s používáním pesticidů a zda příslušné právní předpisy poskytují účinné pobídky k snižování závislosti na pesticidech. Ve zprávě je Komisi vydána řada doporučení, včetně přeměny zásad integrované ochrany rostlin do podoby praktických kritérií a zlepšení statistik o pesticidech i harmonizovaných ukazatelů.

V zemědělských ekosystémech je patrný významný úbytek biologické rozmanitosti projevující se ve snížení počtu ptáků zemědělské krajiny a v úbytku populací hmyzu

---

Ve sdělení COM(2018) 392 bylo navrženo nařízení, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP).

8 K dispozici na adrese: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

9 K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/commission/files/reflection-paper-towards-sustainable-europe_cs

10 K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2017/000002

11 K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EN/C-2017-8414-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF

12 K dispozici na adrese: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_05/SR_Pesticides_CS.pdf

v některých částech EU. Kromě jiných faktorů bylo jako významná příčina tohoto vývoje určeno používání pesticidů.

Komise se zabývá obavami společnosti ohledně udržitelnosti v Zelené dohodě pro Evropu[13], a zejména ve své strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“ a ve strategii v oblasti biologické rozmanitosti. Tyto iniciativy podpoří zdravé ekosystémy a biologickou rozmanitost, udržitelnější systémy produkce potravin a zdravější stravu, přičemž současně zajistí udržitelnou obživu pro zemědělce a přístup spotřebitelů k vysoce kvalitním a výživným potravinám. Uznává se, že k dosažení těchto cílů budou zapotřebí inovativní postupy.

Tato zpráva vychází z níže uvedených zdrojů informací:

- patnácti revidovaných národních akčních plánů oznámených Komisi do 31. března 2019, které jsou dostupné v angličtině[14],
- odpovědí na dopis, který Komise zaslala každému členskému státu v říjnu 2017 a v němž byly uvedeny konkrétní nedostatky zjištěné v jejich původních národních akčních plánech,
- auditů Komise ve čtyřech členských státech v roce 2018[15] a v sedmi členských státech v roce 2019[16] k posouzení celkového pokroku při uplatňování směrnice,
- odpovědí na dopis Komise zaslaný čtyřem členským státům[17] v říjnu 2018, v němž byly blíže objasněny konkrétní nedostatky v jejich původních národních akčních plánech,
- odpovědí 24 členských států[18] na šetření Komise v prosinci 2018, které se týkalo přezkumu jejich původních národních akčních plánů,
- informací, které členské státy poskytly na schůzích pracovní skupiny pro směrnici o udržitelném používání pesticidů uspořádaných Komisí,
- výsledků ukazatele sledování dodržování předpisů vypracovaného Komisí ke kvantifikaci pokroku při provádění jednotlivých článků směrnice ze strany členských států (příloha). Ukazatel sledování dodržování předpisů umožňuje měřit míru dodržování jednotlivých článků směrnice na úrovni Evropské unie, a to na základě výše uvedených zdrojů informací a přímé komunikace s členskými státy.

Veškeré národní akční plány (původní i revidované) jsou k dispozici na zvláštním portálu Komise věnovaném směrnici o udržitelném používání pesticidů (https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/nap_en). Zprávy o

[13] COM(2019) 640 final, Zelená dohoda pro Evropu.
[14] Rakousko, Belgie, Česká republika, Kypr, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Litva, Lucembursko, Malta, Polsko, Portugalsko, Slovinsko a Španělsko.
[15] Bulharsko, Francie, Maďarsko a Španělsko.
[16] Rakousko, Kypr, Řecko, Irsko, Litva, Portugalsko a Rumunsko.
[17] Kypr, Lucembursko, Malta a Rumunsko.
[18] Rakousko, Bulharsko, Chorvatsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Maďarsko, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko, Švédsko a Spojené království.

všech auditech jsou k dispozici na adrese http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/.

2. NÁRODNÍ AKČNÍ PLÁNY

Podle článku 4 směrnice měly členské státy sdělit Komisi a ostatním členským státům své národní akční plány do 26. listopadu 2012. Tyto národní akční plány měly stanovit kvantitativní úkoly, cíle, opatření a harmonogramy pro snížení rizik a omezení dopadů používání pesticidů na lidské zdraví a životní prostředí. Od členských států se rovněž vyžadovalo, aby své národní akční plány nejméně každých pět let přezkoumávaly.

Více než dvě třetiny členských států nedokončily přezkum svého původního národního akčního plánu v zákonné pětileté lhůtě.

V pětileté lhůtě dokončilo přezkum svých původních národních akčních plánů osm členských států[19]. Sedm členských států přijalo na základě tohoto přezkumu nový národní akční plán, zatímco Německo žádné podstatné změny neprovedlo, neboť se domnívalo, že jeho původní národní akční plán zajišťuje dostatečnou flexibilitu. V době zveřejnění této zprávy dokončilo přezkum svých národních akčních plánů dalších třináct členských států[20], nikoli však v pětileté lhůtě. Zbývajících sedm členských států dosud přezkum svých národních akčních plánů neprovedlo.

Pouze malá část členských států určila na základě přezkumu původního národního akčního plánu konkrétní příklady užitečných cílů a ukazatelů.

Užitečné cíle na základě přezkumu svého původního národního akčního plánu určily tři členské státy[21]. Německo stanovilo cíl spočívající ve snížení potencionálního rizika pro životní prostředí do roku 2023 o 30 % v porovnání se základním stavem, kterým je průměr za období 1996–2005. Dánsko stanovilo cíle týkající se snížení ukazatele zátěže vyplývající z používání pesticidů[22] o 40 % a zátěže vyplývající z látek vzbuzujících mimořádné obavy o 40 % do konce roku 2015 v porovnání s rokem 2011. Francie si vytyčila za cíl snížit do roku 2020 používání přípravků na ochranu rostlin o 25 % a do roku 2025 o 50 % v porovnání s rokem 2015.

[19] Rakousko, Belgie, Dánsko, Francie, Německo, Litva, Lucembursko a Španělsko.

[20] Kypr, Česká republika, Estonsko, Finsko, Maďarsko, Irsko, Lotyšsko, Malta, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko a Švédsko.

[21] Dánsko, Francie a Německo.

[22] Dánský národní akční plán definuje ukazatel zátěže vyplývající z používání pesticidů jako ukazatel potenciální celkové zátěže pro zdraví a životní prostředí na základě environmentálního a zdravotního charakteru pesticidů, a to podle údajů o prodeji.

Některé členské státy odkazovaly ve svém původním národním akčním plánu jako na užitečné cíle na cíle týkající se odborné přípravy obsluhy a testování zařízení pro aplikaci pesticidů (dále jen „cíle založené na dodržování předpisů“). Ačkoliv se jedná o právní požadavky, zastávají názor, že stanovení příslušného cíle v národním akčním plánu pomohlo zvýšit význam dodržování směrnice v těchto oblastech.

Tři členské státy[23] vyzdvihly na základě přezkumu svých původních národních akčních plánů užitečné ukazatele týkající se snižování rizik. Jedná se o ukazatel rizika SYNOPS[24] v Německu, ukazatel zátěže vyplývající z používání pesticidů v Dánsku a index rizika pro zdraví a životní prostředí ve Švédsku[25]. Ostatní členské státy zdůraznily jiná měřítka než ukazatele, která pokládaly za užitečná. K těmto měřítkům patřil počet dávek[26], rezidua účinných látek v potravinách, zjištění účinných látek ve vodě, počet vyškolených osob a množství přípravků na ochranu rostlin uvedených na trh.

Většina členských států se v revidovaných národních akčních plánech nezabývala nedostatky, které Komise zjistila v původních plánech, takže většina revidovaných národních akčních plánů není dostatečně ambiciózní a nestanoví cíle na vysoké úrovni založené na výsledcích za účelem snížení rizik souvisejících s používáním přípravků na ochranu rostlin a závislosti na těchto přípravcích.

Z patnácti revidovaných národních akčních plánů, které byly Komisi oznámeny do 31. března 2019, se třináct[27] zaměřuje na snižování rizik, zatímco Francie a Lucembursko se soustředí na celkové omezení používání pesticidů jako na způsob snížení rizik.

Jen tři členské státy[28] stanoví jasně definované cíle na vysoké úrovni založené na výsledcích v souladu s čl. 4 odst. 1 směrnice. Dánsko si stanovilo za cíl dosáhnout hodnoty ukazatele zátěže vyplývající z používání pesticidů ve výši 1,96, zachovalo tudíž cíl uvedený v původním národním akčním plánu. Francie si vytyčila cíl spočívající v omezení používání přípravků na ochranu rostlin do roku 2020 o 25 % a do roku 2025 o 50 %, aniž by to mělo negativní dopad na příjmy zemědělských podniků. Lucembursko stanovilo cíl na vysoké úrovni týkající se omezení používání přípravků na ochranu rostlin do roku 2030 o 50 %.

[23] Dánsko, Německo a Švédsko.

[24] Ukazatel rizika SYNOPS představuje model k posuzování potencionálního rizika přípravků na ochranu rostlin v životním prostředí https://www.nap-pflanzenschutz.de/en/practice/assessment-of-pesticide-use/risk-analysis-synops/

[25] Ukazatel je popsán ve švédském národním akčním plánu, který je k dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_swe_en.pdf

[26] Počet dávek se vypočítává na základě údajů o prodeji a odpovídá počtu průměrných ošetření všech plodin ročně na celostátní úrovni ve Francii https://agriculture.gouv.fr/quest-ce-que-le-nodu

[27] Rakousko, Belgie, Česká republika, Kypr, Dánsko, Finsko, Irsko, Litva, Malta, Polsko, Portugalsko, Slovinsko a Španělsko.

[28] Dánsko, Francie a Lucembursko.

Ostatní členské státy mají cíle, které jsou založeny na opatřeních, nebo na dodržování předpisů. Polsko zavedlo ukazatel[29] založený na míře dodržování konkrétních aspektů nařízení (ES) č. 1107/2009, například používání povolených přípravků na ochranu rostlin, a směrnice, kupříkladu dodržování požadavku na odbornou přípravu profesionálních uživatelů, a stanoví cíl na vysoké úrovni založený na výstupu tohoto ukazatele. Španělsko a Belgie stanovily jasné cíle, které jsou však odvětvové a souvisejí s činnostmi, například počtem informačních kampaní ročně nebo počtem zřízených ukázkových zemědělských podniků, a nikoli s kvantifikovatelnými dopady, jako je počet profesionálních uživatelů, kteří uplatňují integrovanou ochranu rostlin. Slovinsko a Finsko si stanovily cíle, které představují stávající právní požadavky, například vyškolení veškeré příslušné obsluhy a nezjištění žádných prošlých přípravků na ochranu rostlin během kontrol.

Celkový cíl národního akčního plánu by měl prokazovat přiměřenou úroveň ambicí, většina revidovaných národních akčních plánů však ambiciózní není. To dokládá případ Kypru s cílem týkajícím se snížení počtu porušení maximálních limitů reziduí na 3 % u potravin vyprodukovaných na Kypru a případ Španělska, členského státu s téměř milionem zemědělských podniků[30], které si vytyčilo cíl týkající se nejméně dvou pilotních zemědělských podniků na podporu integrované ochrany rostlin.

Jen polovina revidovaných národních akčních plánů určila priority nebo správné postupy a pouze v jednom plánu byly určeny účinné látky vzbuzující zvláštní obavy.

Podle čl. 15 odst. 2 písm. c) směrnice mají členské státy povinnost určit ve svých národních akčních plánech buď priority, nebo správné postupy. K příkladům priorit patří účinné látky, plodiny, oblasti nebo postupy, kterým je třeba věnovat zvláštní pozornost. Pět členských států[31] určilo ve svých revidovaných národních akčních plánech prioritní účinné látky. Řada členských států, včetně Francie, Španělska a Polska, určila jako prioritu plodiny menšího významu a rozšíření škály metod ochrany před škodlivými organismy u těchto plodin. Žádný revidovaný národní akční plán výslovně nestanovil prioritní oblasti nebo správné postupy.

Podle čl. 4 odst. 1 směrnice musí národní akční plány obsahovat ukazatele pro sledování používání přípravků na ochranu rostlin, které obsahují účinné látky vzbuzující zvláštní obavy. Francie je jediným členským státem, který ve svém národním akčním plánu stanoví sledování používání účinných látek vzbuzujících zvláštní obavy. Francie sleduje množství účinných látek klasifikovaných jako karcinogenní, mutagenní nebo toxické pro reprodukci, jež se každoročně prodají.

[29] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_pol-rev-2018_en.pdf

[30] K dispozici na adrese: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ef_m_farmleg&lang=en

[31] Belgie, Dánsko, Francie, Lucembursko a Slovinsko.

Ačkoli žádný revidovaný národní akční plán formálně neurčil správné postupy v souladu s čl. 15 odst. 2 písm. c) směrnice, všechny národní akční plány zahrnují určitá opatření, která lze považovat za správné postupy. V průběhu auditů Komise byly zjištěny četné příklady, kdy členské státy šly nad rámec minimálních požadavků stanovených ve směrnici. Jednalo se o tato opatření:

- Dánsko, Lucembursko a Irsko požadují, aby byla k dispozici vyškolená osoba s osvědčením, která poskytuje poradenství při prodeji přípravků na ochranu rostlin pro amatérské použití, zatímco Francie samoobslužný nákup přípravků na ochranu rostlin pro amatérské použití zakázala.
- Belgie zamýšlí zakázat prodej veškerých chemických přípravků na ochranu rostlin pro amatérské použití s výjimkou základních látek a látek představujících nízké riziko a také zakázat reklamu na přípravky na ochranu rostlin pro amatérské použití.
- Česká republika plánuje zavést do roku 2022 povinné zaznamenávání veškerých aplikací přípravků na ochranu rostlin profesionálními uživateli na internetu s cílem napomoci při cílenějším monitorování vod.
- Španělsko hodlá vyvinout aplikaci informačních technologií, která umožní zaznamenávat veškeré transakce s přípravky na ochranu rostlin elektronicky, a stanoví si za cíl zajistit, aby během doby platnosti národního akčního plánu využívalo tento systém nejméně 50 % distributorů.
- Španělsko vyžaduje častější testování zařízení pro aplikaci pesticidů, jež patří dodavatelům, jelikož toto zařízení se pravděpodobně používá častěji a v širší oblasti.
- Slovinsko požaduje povinnou registraci všech nových zařízení pro aplikaci pesticidů, přičemž v tomto okamžiku musí být odstraněny veškeré vady místo toho, aby byly zjištěny při první povinné kontrole o pět let později.
- Belgie si stanovila za cíl zajistit, aby během doby platnosti národního akčního plánu měla všechna zařízení pro aplikaci pesticidů protiúletové trysky.
- Irsko má integrovaný systém veřejně financovaného zemědělského vzdělávání, výzkumu a rozšíření, který pomáhá zajistit, aby měli pěstitelé aktuální, relevantní informace o integrované ochraně rostlin.
- Dánsko zamýšlí založit partnerství pro technologii přesného postřiku s cílem prosazovat využívání nástrojů, jako jsou globální polohové systémy (GPS) a drony, a poskytnout tak vhodný příklad spolupráce s celou řadou zúčastněných stran v zájmu dosažení cílů stanovených ve směrnici.

3. HARMONIZOVANÉ UKAZATELE RIZIKA

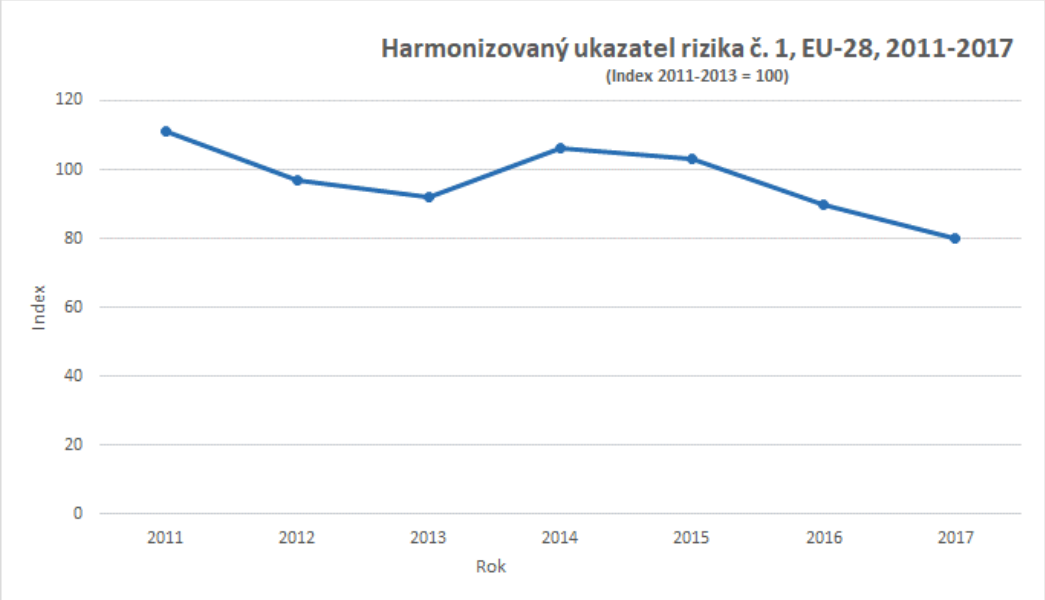
Komise vypracovala dva harmonizované ukazatele rizika, které prokazují, že ačkoliv se od vstupu směrnice v platnost riziko vyplývající z prodaných přípravků na ochranu rostlin

snížilo, současně došlo k významnému zvýšení u ukazatele týkajícího se mimořádných povolení.

Podle povinností stanovených v čl. 15 odst. 1 směrnice byly harmonizované ukazatele stanoveny ve směrnici Komise 2019/782[32]. To bylo rovněž v souladu se závazkem přijatým v reakci na evropskou občanskou iniciativu nazvanou „Zakažte glyfosát a chraňte lidi a životní prostředí před toxickými pesticidy“. Tyto ukazatele umožňují Komisi kvantifikovat celkový pokrok při snižování rizik spojených s přípravky na ochranu rostlin v souladu se směrnicí.

První harmonizovaný ukazatel rizika vychází z množství přípravků na ochranu rostlin uvedených na trh (prodaných) v každém členském státě, zatímco druhý ukazatel je založen na počtu mimořádných povolení udělených každým členským státem podle článku 53 nařízení (ES) č. 1107/2009. Oba ukazatele obsahují koeficienty k zohlednění vnitřních nebezpečných vlastností účinných látek, které jsou v přípravcích na ochranu rostlin obsaženy. Při výpočtu těchto ukazatelů je vhodné použít tříleté základní období, neboť množství a povaha použitých přípravků na ochranu rostlin se mezi jednotlivými roky liší kvůli rozdílům v rozsahu a závažnosti ohnisek výskytu škodlivých organismů rostlin v jednotlivých letech.

Graf 1. Směr vývoje harmonizovaného ukazatele rizika č. 1 se základní hodnotou 100, na základě průměru za roky 2011, 2012 a 2013

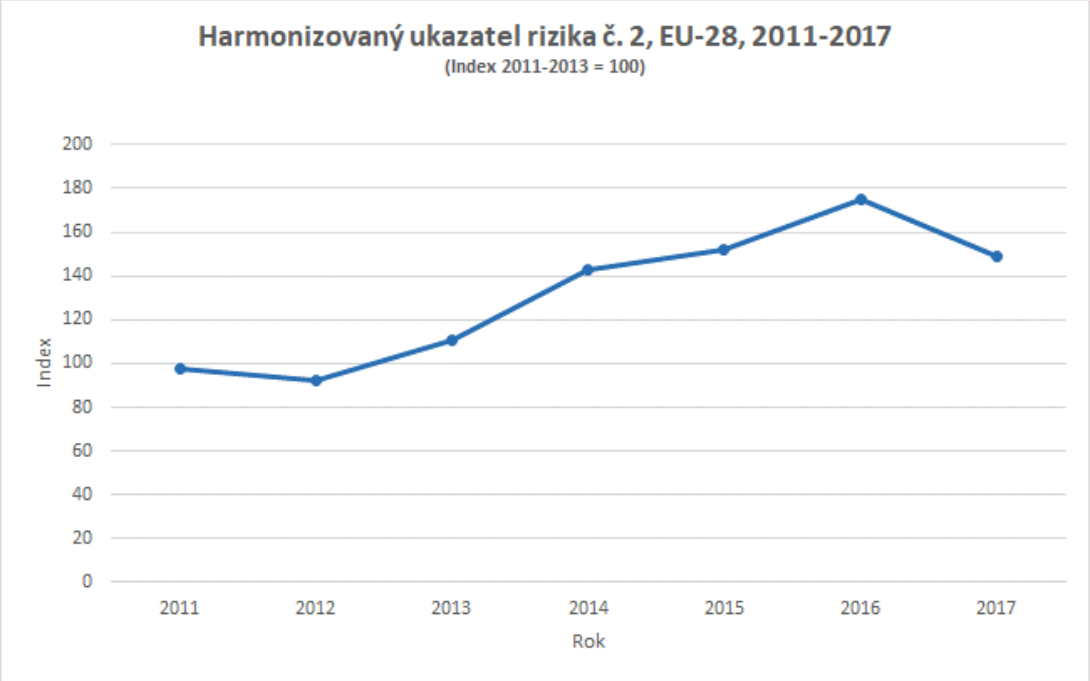


Zdroj: Evropská komise

[32] Směrnice Komise (EU) 2019/782 ze dne 15. května 2019, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/128/ES, pokud jde o stanovení harmonizovaných ukazatelů rizika, C/2019/3580 (Úř. věst. L 127, 16.5.2019, s. 4).

Harmonizovaný ukazatel rizika č. 1 prokazuje snížení rizika mezi základním obdobím a rokem 2017 o 20 %, ačkoliv množství přípravků na ochranu rostlin, které byly uvedeny na trh, bylo v tomto období poměrně stálé[33]. To naznačuje posun směrem k širšímu používání méně nebezpečných látek. Existuje však prostor pro další snížení rizik a omezení používání lepším uplatňováním směrnice a větším přijetím integrované ochrany rostlin, včetně širšího zavedení nechemických metod ochrany před škodlivými organismy.

Graf 2. Směr vývoje harmonizovaného ukazatele rizika č. 2 se základní hodnotou 100, na základě průměru za roky 2011, 2012 a 2013



Zdroj: Evropská komise

Harmonizovaný ukazatel rizika č. 2 vykazuje mezi základním obdobím a rokem 2017 nárůst o 50 %. Tento ukazatel vychází z počtu mimořádných povolení váženého vnitřními nebezpečnými vlastnostmi účinných látek v přípravcích na ochranu rostlin. Poměr jednotlivých mimořádných povolení (a tudíž množství použitých přípravků na ochranu rostlin) se značně liší, například od několika málo hektarů v případě plodin malého významu po rozsáhlé použití u polních plodin pěstovaných ve velkém rozsahu v jiných případech. Jelikož množství použitých přípravků na ochranu rostlin nebo související informace nebyly všemi členskými státy, které tato mimořádná povolení udělily v období 2011–2017, zaznamenávány stejným způsobem, nebylo možné stanovit propracovanější ukazatel.

[33] K dispozici na adrese: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=aei_fm_salpest09&lang=en

Tato povolení jsou udělována z celé řady důvodů, včetně nově se objevujících otázek zdraví rostlin a menšinového použití, jak je definováno v čl. 3 bodě 26 nařízení (ES) č. 1107/2009. V některých případech mohou zahrnovat důležitou část strategie Evropské unie k regulaci šíření nových škodlivých organismů, neboť členské státy mohou tato povolení udělit poměrně rychle po zjištění výskytu škodlivého organismu. Významný nárůst počtu těchto povolení však lze přičíst selháním na straně členských států, pokud jde o úplné provedení směrnice i nařízení (ES) č. 1107/2009, a to z níže uvedených důvodů.

Směr vývoje harmonizovaného ukazatele rizika č. 2 prokazuje, že dosud nejsou dostupné nebo nejsou dostatečně uplatňované alternativní postupy k zabránění ohniskům výskytu škodlivých organismů. Zdůrazňuje rovněž to, že je nezbytné, aby členské státy plnily své právní povinnosti podle nařízení (ES) č. 1107/2009, pokud jde o dodržování lhůt pro vydávání rozhodnutí o povolení přípravků na ochranu rostlin, a aby využívaly plně možností menšinového použití podle článku 51 nařízení (rozšíření povolení na menšinová použití). To by pomohlo rozšířit škálu pravidelně povolovaných přípravků na ochranu rostlin, jež jsou dostupné pro pěstitele, jak je zmíněno v hodnocení REFIT právních předpisů Evropské unie týkajících se přípravků na ochranu rostlin a reziduí pesticidů (nařízení (ES) č. 1107/2009 a nařízení (ES) č. 396/2005)[34].

Členské státy musí vypočítávat oba harmonizované ukazatele rizika č. 1 a č. 2 za účelem stanovení směrů vývoje v používání určitých účinných látek a určení priorit, jako jsou účinné látky, plodiny, oblasti nebo postupy, kterým je třeba věnovat zvláštní pozornost, nebo správných postupů. Musí rovněž sdělit Komisi a ostatním členským státům výsledky těchto hodnocení a zpřístupnit tyto údaje veřejnosti. Harmonizované ukazatele rizika č. 1 a č. 2 dosud vypočítalo a zveřejnilo dvacet členských států, avšak pouze malý počet členských států určil směry vývoje v používání určitých účinných látek, priority nebo správné postupy[35].

Oba harmonizované ukazatele rizika č. 1 i č. 2 jsou ukazateli na vysoké úrovni a v souladu s článkem 15 směrnice mohou členské státy nadále používat stávající vnitrostátní ukazatele nebo přijmout další vhodné ukazatele k lepšímu zohlednění směrů vývoje rizik, která jsou relevantní pro jejich území.

Komise se mimoto zavázala vypracovat spolu s členskými státy další harmonizované ukazatele rizika s přihlédnutím k novým zdrojům údajů, aby bylo možno lépe měřit vývoj rizik spojených s používáním přípravků na ochranu rostlin a závislostí na těchto přípravcích. Jako prvořadou prioritu v této oblasti určila Komise zejména nutnost vyvinout alternativu harmonizovaného ukazatele rizika č. 2, aby se přesněji zohlednila rizika spojená s mimořádnými povoleními. To znamená vypracování nového ukazatele vycházejícího

[34] K dispozici na adrese https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/refit_en

[35] Příslušné údaje pro jednotlivé členské státy jsou k dispozici na adrese https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators/trends-hri-ms_en

z počtu těchto povolení, míry používání v důsledku jednotlivých povolení (jako je počet ošetřených hektarů) a vlastností použitých přípravků na ochranu rostlin, což by pak lépe zohlednilo rizika vyplývající z mimořádných povolení.

Podrobnější analýza harmonizovaných ukazatelů rizika je k dispozici na adrese https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators_en

4. CELKOVÉ UPLATŇOVÁNÍ SMĚRNICE

Navzdory obecně rozšířeným prodlevám při revizi národních akčních plánů a neexistenci cílů na vysoké úrovni založených na výsledcích ve většině revidovaných národních akčních plánů dosáhly členské státy v posledních dvou letech pokroku při uplatňování směrnice. V případech, kdy nebyl pokrok uspokojivý, zvažuje Komise v současnosti řadu opatření, včetně řízení o nesplnění povinnosti.

Ve zprávě Komise z roku 2017[36] byl uznán podstatný pokrok, jehož bylo dosaženo, byl v ní však vyvozen závěr, že členské státy musí k provedení směrnice učinit více, aby bylo dosaženo zamýšleného zlepšení životního prostředí a zdraví. Ve zprávě byly jako konkrétní oblasti, v nichž je zapotřebí zlepšení, určeny kontroly zařízení pro aplikaci pesticidů, informace o otravách pesticidy a posouzení uplatňování integrované ochrany rostlin.

Zpráva obsahovala závěr, že členské státy musí své národní akční plány přezkoumat a zkvalitnit, zejména stanovením konkrétních a měřitelných cílů a ukazatelů v rámci dlouhodobé strategie snižování rizik a dopadů používání pesticidů. Tyto cíle by pak členským státům umožnily sledovat pokrok při provádění směrnice a upravovat strategii podle potřeby.

K řešení těchto nedostatků při provádění ze strany členských států zaujala Komise mnohostranný přístup. V říjnu 2017 zaslala Komise po podrobném přezkumu původních národních akčních plánů všem členským státům individuální dopisy, v nichž byly uvedeny konkrétní nedostatky. Členské státy byly vyzvány, aby tyto záležitosti uvážily za účelem případné revize svých národních akčních plánů.

Na základě odpovědí na tyto dopisy provedla Komise řadu cílených auditů, aby posoudila uplatňování směrnice v jedenácti členských státech, a čtyřem členským státům mimoto zaslala dopis k objasnění některých aspektů provádění směrnice.

[36] Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o národních akčních plánech členských států a o pokroku při provádění směrnice 2009/128/ES o udržitelném používání pesticidů, COM(2017) 587, k dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_report-overview_cs.pdf

Komise vypracovala také ukazatel sledování dodržování předpisů ke shrnutí pokroku, jehož členské státy dosáhly při provádění jednotlivých článků směrnice. Tento ukazatel prokazuje 10% zlepšení při celkovém uplatňování směrnice v období od roku 2017 do roku 2019, jak je uvedeno v příloze.

Na základě odpovědí na tyto dvě série dopisů, výsledků auditů a pokroku prokázaného zmíněným ukazatelem Komise konstatuje, že od roku 2017 došlo při uplatňování směrnice k dalšímu pokroku. Nadále se například zmenšují oblasti ošetřené leteckým postřikem, většina členských států zavedla komplexní systémy odborné přípravy a osvědčování pro obsluhu a testování zařízení pro aplikaci pesticidů a přijala opatření na ochranu vodního prostředí a k zajištění bezpečného skladování pesticidů a nakládání s nimi.

V některých členských státech však při provádění některých aspektů směrnice přetrvávají konkrétní nedostatky. Nejčastější oblasti nedostatků souvisejí s prodlevami při přezkumu národních akčních plánů, s průtahy při testování zařízení pro aplikaci pesticidů a s nedostatečnými kontrolami členských států při posuzování uplatňování směrnice, například s ohledem na integrovanou ochranu rostlin. V případech, kdy nebyl pokrok uspokojivý, zvažuje Komise v současnosti řadu opatření, včetně řízení o nesplnění povinnosti.

4.1 INTEGROVANÁ OCHRANA ROSTLIN

Nejrozšířenějším nedostatkem při uplatňování směrnice je posouzení uplatňování integrované ochrany rostlin ze strany členských států.

V čl. 3 bodě 6 směrnice je integrovaná ochrana rostlin definována jako „pečlivé zvažování veškerých dostupných metod ochrany rostlin a následná integrace vhodných opatření, která potlačují rozvoj populací škodlivých organismů a udržují používání přípravků na ochranu rostlin a jiných forem zásahu na úrovních, které lze z hospodářského a ekologického hlediska odůvodnit a které snižují či minimalizují rizika pro lidské zdraví nebo životní prostředí“. Komise považuje integrovanou ochranu rostlin za jeden ze základních kamenů směrnice a k snížení závislosti na používání pesticidů je nezbytné její úplné zavedení.

V příloze III směrnice je uvedeno osm obecných zásad integrované ochrany rostlin, směrnice však nestanoví, jak mají být tyto zásady uplatňovány v praxi, a toto ponechává na členských státech. Podle zásady subsidiarity je třeba tato kritéria stanovit na vnitrostátní, nebo dokonce na nižší úrovni, a to vzhledem k rozdílům v zemědělství mezi jednotlivými členskými státy i v rámci členských států, pokud jde o klima, pěstované plodiny a metody produkce. Členské státy však nepřevedly obecné zásady integrované ochrany plodin na normativní a vyhodnotitelná kritéria, která mají uživatelé uplatňovat. Příslušné orgány tudíž nemají normativní a vyhodnotitelná kritéria, aby mohly rozhodnout o dodržování integrované

ochrany rostlin, a proto jsou k dispozici jen omezené důkazy o systematickém uplatňování integrované ochrany rostlin.

Stávající a budoucí navrhované právní předpisy v oblasti SZP vyžadují, aby členské státy zavedly pro příjemce systém poradenství týkající se obhospodařování půdy a řízení zemědělských podniků, a zejména požadavku podle článku 14 směrnice o integrované ohraně rostlin. V rámci tohoto systému mají příjemci a zemědělci přístup k poradenským službám ohledně správné zemědělské praxe na dobrovolném základě, a to včetně integrované ochrany rostlin.

Všechny členské státy přijímají určitá opatření na podporu integrované ochrany rostlin, mezi členskými státy se však značně liší rozsah veřejně financovaného výzkumu týkajícího se aplikovaného zemědělství. V mnoha členských státech neexistují rovněž dostatečné struktury spojující výzkumné pracovníky a zemědělce, které by usnadňovaly poskytování praktického poradenství, jež zemědělci potřebují.

K odstranění nedostatků při posuzování uplatňování integrované ochrany rostlin, jak bylo zdůrazněno ve zprávě Komise z roku 2017, uspořádala Komise řadu kurzů v rámci programu „Zlepšení školení pro zvýšení bezpečnosti potravin“ a jednodenní pracovní setkání věnované integrované ochraně rostlin, aby členským státům poskytla rámec pro stanovení normativních a vyhodnotitelných kritérií, jež by bylo možno používat při posuzování uplatňování integrované ochrany rostlin.

Navzdory mnoha náležitým příkladům výzkumu týkajícího se integrované ochrany rostlin a její podpory ze strany členských států představuje posouzení uplatňování integrované ochrany rostlin i nadále nejrozšířenější nedostatek při uplatňování směrnice. Členské státy proto nevyužily značný potenciál k většímu přijetí integrované ochrany rostlin, včetně širšího zavedení nechemických metod ochrany před škodlivými organismy.

5. OPATŘENÍ KOMISE NA PODPORU UPLATŇOVÁNÍ SMĚRNICE

Tento oddíl popisuje řadu opatření, která Komise přijala na podporu uplatňování směrnice, včetně opatření přijatých v reakci na žádosti Parlamentu.

Ministři uznali význam dosažení cílů směrnice a urychleného zavádění zásad integrované ochrany rostlin po předložení zprávy Komise z roku 2017 na zasedání Rady pro zemědělství a rybolov dne 6. listopadu 2017[37]. Jako důležité oblasti, pokud jde o lepší zavádění zásad integrované ochrany rostlin, určili přípravky na ochranu rostlin představující nízké riziko,

[37] K dispozici na adrese: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/agrifish/2017/11/06/

systémy sledování výskytu škodlivých organismů, finanční podporu, nechemické metody ochrany a harmonizované ukazatele rizik.

V únoru 2019 přijal Evropský parlament nelegislativní usnesení o provádění směrnice[38]. Evropský parlament vyjádřil politování nad tím, že celková úroveň provádění členskými státy nepostačuje k snížení rizik vyplývajících z používání pesticidů a závislosti na jejich používání. Vybídl k většímu zaměření se na snižování rizik a zdůraznil, že v úsilí o dosažení tohoto cíle hraje obzvláště významnou úlohu zavádění postupů integrované ochrany rostlin, jako jsou nechemické alternativy a přípravky na ochranu rostlin představující nízké riziko. Závěrem Komisi a členské státy vyzval k přijetí celé řady opatření k lepšímu provádění směrnice. K těmto opatřením patřilo vypracování pokynů pro posouzení uplatňování integrované ochrany rostlin, ochrana zranitelných skupin a široké veřejnosti, kladení většího důrazu na vývoj alternativ pesticidů představujících nízké riziko a podporu technologií přesného a digitálního zemědělství jako způsobu snižování rizik plynoucích z pesticidů.

5.1 PROGRAM „ZLEPŠENÍ ŠKOLENÍ PRO ZVÝŠENÍ BEZPEČNOSTI POTRAVIN“ (BTSF)[39]

Komise podpořila členské státy při provádění směrnice prostřednictvím kurzů v rámci programu BTSF.

V období od roku 2015 do roku 2018 uspořádala Komise v rámci programu BTSF sérii dvanácti kurzů týkajících se zařízení pro aplikaci pesticidů, jichž se zúčastnilo více než 200 úředníků ze všech 28 členských států. Tyto kurzy poskytly členským státům znalosti potřebné pro plnění jejich povinností týkajících se testování zařízení pro aplikaci pesticidů.

Komise uspořádala v rámci programu BTSF rovněž druhé kolo kurzů týkajících se zařízení pro aplikaci pesticidů, které byly zahájeny ve třetím čtvrtletí roku 2019. Těchto šest kurzů se zaměřuje na postupy kontroly a kalibrace a očekává se, že se jich zúčastní přibližně 120 osob.

Komise zorganizovala v rámci programu BTSF také kurzy zaměřující se na uplatňování integrované ochrany rostlin. Těchto čtrnáct kurzů bylo zahájeno v roce 2018 a poběží do roku 2020. Kurzy jsou přizpůsobeny tak, aby zohledňovaly různé pěstované plodiny a různé agronomické postupy v Evropské unii. Znalosti získané prostřednictvím těchto kurzů by měly

[38] Usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. února 2019 o provádění směrnice 2009/128/ES o udržitelném používání pesticidů (2017/2284(INI)), k dispozici na adrese: https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2019-0082+0+DOC+XML+V0//CS

[39] Program „Zlepšení školení pro zvýšení bezpečnosti potravin“ (BTSF) je iniciativa Komise v oblasti odborné přípravy zahrnující potravinové a krmivové právo, pravidla v oblasti zdraví a dobrých životních podmínek zvířat a zdraví rostlin. Více informací viz https://ec.europa.eu/food/safety/btsf_en

členským státům poskytnout potřebné nástroje k posuzování uplatňování integrované ochrany rostlin na úrovni zemědělských podniků.

5.2 SCHVALOVÁNÍ ÚČINNÝCH LÁTEK

Počet schválených nechemických účinných látek, látek představujících nízké riziko a základních účinných látek vykazuje trvale vzestupnou tendenci.

Komise podnikla řadu kroků k urychlení postupů pro uvádění přípravků na ochranu rostlin představujících nízké riziko na trh. To zahrnuje upřednostnění aktualizace požadavků na údaje a metodik hodnocení pro mikroorganismy do konce roku 2020 a iniciování odborné přípravy v rámci programu BTSF v roce 2020 k posílení odborných znalostí v členských státech, pokud jde o posuzování aplikací u mikroorganismů a jiných biopesticidů.

Počet schválených nechemických účinných látek, látek představujících nízké riziko a základních účinných látek vykazuje trvale vzestupnou tendenci, a to z méně než 60 v roce 2009 na téměř 120 v roce 2019. Tyto účinné látky poskytují zemědělcům nástroje pro ochranu před škodlivými organismy a současně snižují rizika spojená s přípravky na ochranu rostlin.

Ze souboru nástrojů na ochranu rostlin jsou mimoto odstraňovány nejnebezpečnější účinné látky, jak je popsáno v hodnocení REFIT právních předpisů Evropské unie týkajících se přípravků na ochranu rostlin a reziduí pesticidů (nařízení (ES) č. 1107/2009 a nařízení (ES) č. 396/2005).

Uznává se však, že je třeba rozšířit škálu schválených nechemických účinných látek, látek představujících nízké riziko a základních účinných látek, aby se zvýšily možnosti ochrany před škodlivými organismy, které mají zemědělci k dispozici, k snížení jejich závislosti na nejnebezpečnějších účinných látkách.

5.3 VÝZKUM A INOVACE

Komise podporuje řadu výzkumných projektů k rozšíření škály alternativních strategií, nástrojů a technologií ochrany před škodlivými organismy a ke stanovení dopadů používání pesticidů na životní prostředí a lidské zdraví.

Prostřednictvím rámcového programu pro výzkum a inovace Horizont 2020 podporuje Komise výzkum a inovace za účelem vyvinutí udržitelnějších strategií, nástrojů a technologií ochrany před škodlivými organismy na podporu integrované ochrany rostlin, jako jsou nové

přípravky představující nízké riziko, biologické kontroly, nástroje na podporu rozhodování, a ke stanovení dopadů používání pesticidů na životní prostředí a lidské zdraví[40].

V rámci Společenské výzvy 2 poskytla Komise na podporu výzkumu v oblasti integrované ochrany rostlin, nově se objevujících rizik pro zdraví rostlin, alternativ chemických pesticidů a systémů na podporu rozhodování částku ve výši 159 milionů EUR[41]. V rámci tohoto pracovního programu se v roce 2020 předpokládá financování opatření celoevropské sítě ukázkových zemědělských podniků s integrovanou ochranou rostlin v oblasti koordinace a podpory, a to s vyhrazenou částkou ve výši 6 milionů EUR[42]. Kromě integrované ochrany rostlin a zdraví rostlin podporuje Komise rovněž výzkum ekologických postupů a ekologického zemědělství k posílení odolnosti zemědělství[43].

Evropské inovační partnerství „Zemědělská produktivita a udržitelnost“[44] (EIP-AGRI) spojuje evropské projekty v oblasti výzkumu a inovací, které jsou financovány v rámci programu Horizont 2020, s menšími operačními skupinami[45] činnými na celostátní a regionální úrovni v rámci politiky rozvoje venkova. Interaktivní přístup k inovacím prosazovaný partnerstvím EIP-AGRI, který vychází z přístupu založeného na účasti více subjektů, podporuje spolupráci mezi subjekty s různými, avšak vzájemně se doplňujícími druhy znalostí (výzkumnými pracovníky, zemědělci, poradci, podniky, nevládními organizacemi a dalšími), pomáhá tudíž překlenout mezeru mezi výzkumem a praxí a podporuje využívání inovací v praxi, zejména při ochraně rostlin a integrované ochraně rostlin.

5.4 PRACOVNÍ SKUPINA PRO SMĚRNICI O UDRŽITELNÉM POUŽÍVÁNÍ PESTICIDŮ

Schůze pracovní skupiny pro směrnici o udržitelném používání pesticidů, které organizuje Komise, poskytují členským státům příležitost k diskusím o uplatňování směrnice a k výměně správných postupů.

[40] K dispozici na adrese: Společenská výzva 2, pracovní program na období 2016–2017 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-food_en.pdf a Společenská výzva 2, pracovní program na období 2018–2020 (SFS-04, SFS-05 a SFS-6) https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf

[41] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-plant-health_en.pdf

[42] K dispozici na adrese: SFS-6-2018-2020 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf

[43] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-18/agri_factsheets_07_ecological-approaches_ok_1545C778-C5D7-AA24-163D1DD06A4CDF2F_51894.pdf

[44] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en

[45] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/about/operational-groups

Komise organizuje schůze této pracovní skupiny složené ze zástupců členských států dvakrát ročně za účelem diskuse o uplatňování směrnice a výměny správných postupů. Na nedávných schůzích pracovní skupiny představily svou činnost příslušné zúčastněné subjekty, jako je Pesticide Action Network (PAN) Europe, European Crop Protection Association (ECPA) a SPISE (Standardised Procedure for the Inspection of Sprayers in Europe).

V květnu 2019 uspořádala Komise společnou schůzi pracovní skupiny pro směrnici o udržitelném používání pesticidů a pracovní skupiny pro prosazování právních předpisů týkajících se přípravků na ochranu rostlin, během níž byly projednány otázky společného zájmu, ve spojení s pracovním setkáním věnovaným integrované ochraně rostlin. Cílem pracovního setkání bylo pomoci členským státům při posuzování uplatňování integrované ochrany rostlin na úrovni zemědělských podniků, a to v návaznosti na zkušenosti získané v kurzech v rámci programu BTSF, které se týkaly integrované ochrany rostlin.

Poslední schůzí pracovní skupiny pro směrnici o udržitelném používání pesticidů byla společná schůze s pracovní skupinou pro agroenvironmentální statistiky v listopadu 2019, která se zabývala otázkami společného zájmu, zejména v souvislosti s vypracováním užitečnějších harmonizovaných ukazatelů rizika.

5.5 INTERNETOVÝ PORTÁL VĚNOVANÝ SMĚRNICI O UDRŽITELNÉM POUŽÍVÁNÍ PESTICIDŮ

Internetový portál věnovaný směrnici o udržitelném používání pesticidů usnadňuje výměnu příslušných informací o směrnici a integrované ochraně rostlin mezi členskými státy a ostatními zúčastněnými stranami.

V roce 2017 vytvořila Komise zvláštní internetový portál věnovaný směrnici https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en, jak navrhovala odborná skupina pro udržitelnou ochranu rostlin, která byla zřízena během nizozemského předsednictví v roce 2016, k usnadnění výměny příslušných informací o směrnici a integrované ochraně rostlin.

Dvacet sedm členských států[46] poskytlo celkem 240 odkazů na internetové stránky s možností vyhledávání podle tématu i podle členského státu, aby se usnadnilo sdílení příslušných informací mezi zúčastněnými stranami.

[46] Bulharsko dosud neposkytlo žádné odkazy, které mají být sdíleny na internetovém portálu týkajícím se směrnice.

5.6 UDRŽITELNÉ POUŽÍVÁNÍ PESTICIDŮ NA ZÁKLADĚ STÁVAJÍCÍ A BUDOUCÍ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

SZP podporuje a stejně tak budoucí strategické plány SZP budou nadále podporovat mnoho aspektů udržitelného používání pesticidů.

Stávající SZP obsahuje řadu nástrojů, které jsou s ohledem na udržitelné používání pesticidů a integrovanou ochranu rostlin relevantní a účinné a které budou v budoucnu ještě relevantnější a účinnější. Klíčový příklad představuje způsob, jakým SZP přispěla k významnému nárůstu ekologického zemědělství, takže v roce 2018 bylo v systémech ekologické produkce obděláváno 7,5 % využívané zemědělské půdy v porovnání s 2 % v roce 2000[47].

Budoucí navrhovaná podmíněnost[48] bude zahrnovat nejdůležitější části zásad integrované ochrany rostlin, zejména střídání plodin a požadavky týkající se minimálního podílu zemědělské plochy vyhrazeného pro neprodukční prvky, jakož i jiná příslušná ustanovení směrnice. Co je důležité, Komise navrhuje rovněž lepší integraci systému poradenství pro zemědělce a lepší integraci s výzkumem a přenosem znalostí ze sítí SZP. Návrh mimoto zachovává stávající platby na agroenvironmentálně-klimatická opatření, které zemědělce podněcují k zavádění alternativních (např. biologických) metod ochrany rostlin před škodlivými organismy. Stávající SZP zahrnuje ekologické postupy podporované přímými platbami pro zemědělce a v budoucnu budou mít členské státy větší volnost při definování tzv. ekorežimů, mimo jiné na podporu alternativ pesticidů. Zásadní význam pro tyto motivační platby, které jdou nad rámec povinných požadavků, je jasnost při stanovení povinných zásad integrované ochrany rostlin.

Důležité je, že členské státy musí nyní ve svých strategických plánech SZP prokázat, jak tyto plány přispějí k dlouhodobým vnitrostátním cílům stanoveným v rámci právních předpisů v oblasti životního prostředí a klimatu, včetně směrnice o udržitelném používání pesticidů. To zahrnuje národní akční plány podle směrnice s kvantitativními úkoly, cíli, opatřeními, harmonogramy a ukazateli pro snížení rizik a omezení dopadů používání pesticidů na lidské zdraví a životní prostředí. Výsledky provádění plánů členských států v rámci SZP budou sledovány a pomocí stanovených ukazatelů se budou měřit dopady. To pod dohledem Komise zajistí, aby SZP podporovala zemědělské postupy pro udržitelné používání pesticidů podle potřeb a v souladu se směry stanovenými v Zelené dohodě.

[47] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Organic_farming_statistics

[48] Prostřednictvím stávajícího systému podmíněnosti a budoucího navrhovaného systému podmíněnosti existuje spojitost mezi obdržením podpory pro zemědělce v rámci SZP v plné výši a dodržováním základních pravidel v oblasti životního prostředí a veřejného zdraví.

5.7 PŘEZKUM SMĚRNICE

Vzhledem k různým nedostatkům, které byly zjištěny při uplatňování směrnice, a značným obavám zúčastněných stran ohledně používání pesticidů Komise vyhodnotí, nakolik směrnice dosáhla zamýšlených cílů. Výsledky hodnocení poskytnou informace pro budoucí opatření k omezení používání chemických pesticidů a snížení rizik z nich plynoucích v rámci strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategie v oblasti biologické rozmanitosti a budou použity jako důkaz ke stanovení a na podporu budoucích možností politiky, jež budou zahrnovat revizi směrnice.

6. ZÁVĚRY

Přezkum svého původního národního akčního plánu v zákonné pětileté lhůtě dokončila méně než jedna třetina členských států. Z členských států, které své národní akční plány revidovaly, se většina nezabývala nedostatky, jež Komise zjistila v jejich původních plánech, přičemž pouze 20 % revidovaných národních akčních plánů stanovilo cíle na vysoké úrovni založené na výsledcích jako součást dlouhodobé strategie k snížení rizik a omezení dopadů používání pesticidů. Navzdory těmto nedostatkům v národních akčních plánech dosáhly členské státy při uplatňování směrnice pokroku. Většina členských států zavedla komplexní systémy odborné přípravy a osvědčování pro obsluhu a řadu opatření na ochranu vod a k bezpečnému nakládání s pesticidy a jejich skladování. Na druhou stranu je prosazování integrované ochrany rostlin nízké a k dispozici jsou jen omezené důkazy o systematickém uplatňování zásad integrované ochrany rostlin.

Harmonizovaný ukazatel rizika č. 1 prokazuje, že od vstupu směrnice v platnost došlo k snížení rizik plynoucích z přípravků na ochranu rostlin prodaných v Evropské unii pro lidské zdraví a životní prostředí. K tomuto snížení rizik navíc došlo v situaci, kdy bylo množství prodaných a použitých přípravků na ochranu rostlin poměrně stálé, což odráží měnící se profil pesticidů prodávaných a používaných v Evropské unii. Harmonizovaný ukazatel rizika č. 2 však současně ukazuje nárůst počtu mimořádných povolení. Existuje však značný prostor pro další snížení rizik úplnějším prováděním směrnice, a zejména větším přijetím integrované ochrany rostlin, včetně širšího zavedení nechemických metod ochrany před škodlivými organismy. V souladu s nedávnými doporučeními Účetního dvora se Komise rovněž zavázala k vypracování dalších ukazatelů, aby se lépe zohlednil vývoj používání pesticidů a souvisejících rizik, zejména ve vztahu k mimořádným povolením.

Díky probíhající práci Komise prostřednictvím výše popsaných opatření a prostřednictvím auditů, sledování a odborné přípravy se podařilo zajistit, aby se uplatňování směrnice zlepšilo, třebaže se nezlepšila kvalita národních akčních plánů. V případech, kdy členské státy neplní své povinnosti podle směrnice, zvažuje Komise v současnosti podniknutí dalších kroků, včetně možného řízení o nesplnění povinnosti. Ve spojení s hodnocením připraví Komise legislativní návrh na revizi směrnice.

V rámci strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategie v oblasti biologické rozmanitosti přijme Komise také opatření k omezení používání a snížení rizik chemických pesticidů do roku 2030 o 50 % a k omezení používání nebezpečnějších pesticidů do roku 2030 o 50 %. Za tímto účelem Komise směrnici reviduje, zlepší ustanovení o integrované ochraně rostlin a bude prosazovat větší využívání alternativních způsobů ochrany sklizně před škodlivými organismy a chorobami.